

Filiz Cicioğlu
fcicioğlu@gmail.com

AB, Güven Krizinden Çıkabilir mi?

AB, BUNDAN SONRAKİ SÜREÇTE ÖZELLİKLE EKONOMİ ALANINDA GÜÇLÜ POLİTİKALAR UYGULAYARAK HALKINA KARŞI KAYBETTİĞİ GÜVENİ TEKRAR KAZANDIĞI TAKDİRDE BİRLİĞİN GELECEĞİNE DAİR OLUMLU SENARYONUN GERÇEKLEŞMESİ MÜMKÜN OLACAKTIR. BU AŞAMADA ULUSALCI VE MİLLİYETÇİ RÜZGARLARIN ÇOK GÜÇLÜ ESTİĞİ AKILLARDAN ÇIKARILMAMALIDIR.

1990'ları bütünleşme açısından pek çok başarılarla geçiren Avrupa Birliği'nde (AB) aynı cümleyi 2000'ler ve devamı için kurmanın mümkün olmadığını söyleyebiliriz. Anayasa kriziyle başlayan entegrasyonun geleceğinin sorgulanması meselesi, 2008 ekonomik kriziyle devam etmiş, 2010'lardan itibaren başlayan mülteci sorunu da Birliğin insan haklarına dayanan temel değerlerinin sorgulanmasına neden olmuştur. 2016'da gerçekleşen Brexit süreci de yine diğer ülkelere örnek olabileceği ve bu vesileyle bir dağılmaya yol açabileceği endişesini beraberinde getirmiştir. ABD'de başkanlığa seçilen Donald Trump'ın ortaya attığı politikalar nedeniyle transatlantik ilişkilerde meydana gelen sorunlar ve AB'nin can damarı olan ticaretin sekteye uğraması Birliğin sonunun geldiği tartışmasının temel argümanlarını oluşturmaktadır. Ancak yaşanan bu krizlerin hiçbiri marttan itibaren Avrupa'yı kasıp kavuran koronavirüs kadar etkili olmamıştır. Zira Almanya Başbakanı Angela Merkel de konuşmasında bu krizi İkinci Dünya Savaşı'ndan beri Avrupa'nın karşı karşıya kaldığı en büyük kriz olarak tanımlamıştır.

Ocak sonunda ABD ve Avrupa'ya yayılmaya başlayan hastalıktan

Avrupa'daki ilk can kaybı Şubat ortasında yaşandı. Sadece on beş gün içinde İtalya, Avrupa'da krizin en hızlı yayıldığı ülke konumuna geldi ve mart itibarıyla de Avrupa virüsün yeni merkez üssü olarak açıklandı.

Virüse Karşı Birliksiz Avrupa

Başta İtalya olmak üzere İspanya, Fransa ve Almanya Avrupa'da en çok can kaybının yaşandığı ülkeler oldu. Ölüm oranlarındaki hızlı artış bu ülkelerdeki sağlık sisteminin zayıflamasına hatta İtalya ve İspanya özelinde çöküşüne sebebiyet verdi. Kriz devam ederken Macaristan Başbakanı Viktor Orban'ın, koronavirüs tedbirleri çerçevesinde kararnamelemler ile sınırsız süre ile ülkeyi yönetme yetkisini elde etmesi ve Polonya'nın her şeye rağmen 10 Mayıs'ta seçime gitme kararı alması, bu iki ülkenin salgın öncesindeki siyasi süreçlerini devam ettirdiklerini gösterdi. AB'nin bu ülkelere yönelik tepkisizliği ve olağanüstü koşulların da etkisiyle AB Antlaşması'nın hakları askıya alan 7. maddesini işletmemesi ise AB'nin normatif gücünün giderek azaldığı ve bu krizden daha da zayıflayarak çıkacağı yorumlarını gündeme taşıdı. Bu durum tüm Avrupa genelinde ekonomik ve toplumsal sorunları da beraber-

rinde getirdi. Ancak AB, Dünya Sağlık Örgütü tarafından "pandemi" olarak ilan edilen bu durum karşısında ismine yakışır (Avrupa Birliği) bir "birlik ve dayanışma" örneği sergileyemedi.

Kriz karşı ilk tedbiri İtalya'da ilk ölümün ortaya çıkmasından ancak 21 gün sonra alabilen Komisyon'un 17 Mart'ta aldığı kararla 30 gün süreyle Birliğe seyahat yasağı getirildi ve görevliler dışında AB'ye giriş çıkış yasaklandı. Ayrıca ilaç, gıda ve tıbbi teçhizata AB vatandaşlarının kolayca ulaşabilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması, bilimsel araştırmaların desteklenmesi, bütçe disiplini sağlanması ve sıkı para politikası uygulanması kararları da alındı.

Bu kararları takiben 8 Nisan'da AB Komisyonu, Salgın Stratejisi yayınlayarak Birliğin ortakları ve komşularına yardımda bulunması kararı aldı. 9 Nisan'da yapılan Eurogroup toplantısının ardından koronavirüsün ekonomik etkilerini hafifletmek üzere 540 milyar avroluk destek paketini hayata geçirme önerisinin Konsey'e iletilmesi ve bu önerininin 23 Nisan'da gerçekleşen zirvede 1 Haziran'dan itibaren uygulanmasına karar verilmesi de alınan diğer tedbirler arasındadır. Aynı zirvede AB üyeleri için Marshall

yardımlarına benzer bir yeniden yapılandırma programı ve fonu oluşturulması için planlama yapılması ile koronavirüsle mücadele için alınan sınırlayıcı tedbirlerin gevşetilmesi için bir yol haritası hazırlanmasına da karar verildi.

Karamsar Ekonomik Tablo

Bu salgından olumsuz etkilenen unsurların başında, Birliği ayakta tutan en önemli faktörlerden biri olan ekonomi gelmektedir. Çünkü salgın sonrası Avrupa ekonomisi için yapılan tahminler karamsar bir tablo sunmaktadır. Şöyle ki IMF'nin bahar dönemi tahminlerine göre koronavirüs sonrasında Avro Bölgesi yüzde 7.5, İtalya ise yüzde 9.1 küçülecek. Hane halkına sosyal destekler ve işletmelere verilen mali destekler bütçe açıklarını yükseltecek. Kamu borç stokunun da milli gelire oranla 13 puan artması bekleniyor. Zira üretimin yavaşlaması, talebin azalması, işletmelerin kapanması ve işsizliğin artması gibi sonuçlar

Bu kriz AB'nin yıllardır karşılaştığı her krizden sonra "Birlik krizlerden güçlenerek çıkar" argümanının artık geçerli olmayabileceğini gösterdi. Çünkü şimdiye kadar Birlik üyeleri arasında fikir ayrılığı dış politikaya ilişkin konularda ortaya çıkardı. Ancak bu kez sağlık gibi Birliği daha kolay bir arada tutabilecek bir konuda, entegrasyonun dayanışması sorgulanır hale geldi.

doğuran salgının bu etkileriyle mücadele edebilme konusunda da Avrupa ülkeleri bölünmüş durumdadır. İtalya, İspanya ve Fransa gibi virüsten daha fazla etkilenen ülkeler koronavirüs tahvilleri çıkarılması konusunda diğer ülkelere baskı yaparken Almanya, Hollanda, Avusturya ve Finlandiya'dan oluşan dörtlü ülke grubu ise buna karşı çıkarak Avrupa İstikrar Mekanizması'nın devreye sokulmasından yana bir tavır takılmaktadırlar. Bu farklı politika önerilerinden dolayı ülkeler çoğunlukla ulusal tedbirler alma yoluna gitmektedirler. Bu noktada Birliğin en büyük ekonomik gücü olan Almanya, 2008 ekonomik krizinde uyguladığı 500 milyar avroluk destekten daha fazla olacak şekilde 550 milyar avroluk bir paket hazırlamıştır. Bu durum da salgının küresel ancak mücadelenin ulusal düzeyde olduğunu, ulus üstü bir yapının oluşturulamadığını göstermektedir.

Birliğin Geleceği

Ölüm oranları salgının merkezi olan Çin'i dahi geçen İtalya, kurucu üyesi olduğu AB'den beklediği desteği görememiştir. Özellikle sağlık malzemeleri konusundaki ihtiyacına AB'den yanıt gelmezken Çin'den İtalya'ya ulaşan yardım, ülkenin AB'yi ciddi anlamda eleştirmesine neden olmuştur. İtalyan lider Salvini, kendilerine ihtiyaç duyduklarında destek vermeyen AB'den çıkma çağrısını salgın sonrası dönem için sert bir dille ortaya koymuştur. Bu süreçte AB'nin, İtalya'nın da İngiltere gibi AB'den çıkma sürecine girmesi senaryosu ile karşı karşıya kalması kuvvetle muhtemeldir. İtalya, mülteci krizinde de AB tarafından yalnız bırakılmış ve denizlerde boğulan mültecilere karşı pek çok operasyonu tek başına yapmak zorunda kalmıştır.

Covid-19 salgınıyla mücadelede AB'nin yalnız bıraktığı İtalya'ya sağlık çalışanı gönderen Çin, ülkedeki otobüslerin üzerini İtalya bayrağının renkleriyle donatarak zor durumdaki ülkeye desteğini gösterdi. (27 Nisan 2020)

AB, Dublin Anlaşması'nda yaptığı çeşitli düzenlemelerle yük paylaşımı konusunda adımlar atmaya çalışsa da İtalya, Yunanistan ve Malta gibi kıyı ülkeleri bu maliyete katlanmak zorunda kalmıştır. 2008 ekonomik krizinden en çok etkilenen ülkeler arasında yer alan Yunanistan ve İtalya gibi ülkelerle Birliğin motor gücü ülkeleri olan Fransa ve Almanya arasındaki makasın giderek açılmasına neden olmuştu. Bu durum Birlik içindeki Kuzey-Güney ayrımını bu kez sağlık sistemi üzerinden büyütürken, 2004 genişlemesinde Birliğe dahil olan Polonya ve Macaristan gibi ülkelerle AB'nin yaşadığı problemler ve salgınla mücadelede ülkelerin ortak hareket edememesi bu ayrıma bir de Doğu-Batı ayrımını eklemiştir. Bu tartışma da Birliğin geleceğinin bu salgından sonra eskisinden daha fazla tartışılır hale geleceğinin göstergelerinden biridir.

Avrupa Birliği'ni birlik yapan en önemli unsurların başında gelen serbest dolaşım da kuşkusuz bu krizden çok fazla etkilenmiştir. Özellikle zorunluluktan da olsa sınırların kapatılmış olması, AB ve avro karşıtı, milliyetçi ve popülist siyaset takip edilmesinden yana olan partilerin iktidar alanlarının genişlemesi beklentisinin oluşmasına neden olmuştur. AB bu salgında bir dayanışma gösteremeyerek 2000'lerin başından beri yaşanan tüm krizlerden güçlenerek çıkan bu partilerin ekmeğine yağ sürmüştür. Bu durum Birlik siyasetinin gelecek günlerinin çok aydınlık olmayacağını göstermektedir.

Krizden Güçlenerek Çıkamadı

Bu kriz AB'nin yıllardır karşılaştığı her krizden sonra "Birlik krizlerden güçlenerek çıkar" argümanının da artık geçerli olamayacağı tartışmasını da beraberinde getirmiştir. Çünkü şimdiye kadar Birlik üyeleri arasında en bariz fikir ayrılığı dış politikaya ilişkin konularda ortaya çıkardı. Ancak bu kez sağlık gibi Birliği daha kolay bir arada tutabilecek bir konuda entegrasyonun dayanışması sorgulanır hale geldi. Bu durumun AB vatandaşları üzerinde yarattığı en bariz etki kuşkusuz AB'ye duyulan güvenin sarsılması şeklinde ortaya çıkacaktır. AB, "Yeni Marshall Planı" gibi süslü

isimler verdiği ekonomik tedbirlerle halkını rahatlatmaya çalışsa da vatandaşların mülteci meselesi ile de artan korku ve endişesi katlanarak artmaktadır. Üstelik Trump yönetimindeki ABD'den de bir Marshall çıkması pek de mümkün değilken...

Belçika eski başbakanlarından, Avrupa bütünleşmesi yanlısı, Avrupa Parlamentosu "Renew Europe (Avrupa'yı Yenile)" grubu üyesi Guy Verhofstadt, Euobserver adlı yayın organında çıkan bir makalesinde AB'nin yetki sorununa dikkat çekmiştir. Koronavirüs pandemisi gibi krizler karşısında ancak AB kurumlarının güçlendirilmesi ve yetkilendirilmesi ile etkin tepki verilebileceğini ifade eden Verhofstadt, AB'nin Sağlık ve Gıda Güvenliği Müdürlüğü ve Avrupa İlaç Ajansı gibi kurumlarının tıpkı Europol'ün bir polis gücü olamaması gibi krizlere müdahale konusunda yetki sorunu yaşadığını vurgulamıştır. Verhofstadt, böyle bir mekanizmanın merkezinde gerektiği gibi fonlanan ve eyleme geçebilecek yetki ile donatılmış tek bir Avrupa Sağlık Ajansı olması, bu ajansın sadece ulusal önlemleri koordine etmekle kalmaması ve Avrupalıların güvenliğini sağlamak için gerekli tüm acil önlemleri alabilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Avrupa tepki mekanizması ve Avrupa Sağlık Ajansı'nın kurulmasının yanında dış sınırların güvenliğinin artırılmasının da birlikte düşünülmesi önerisini yapan Verhofstadt, Frontex'in gerçek bir sınır ve sahil koruma ajansına dönüşürmesi ve büyük göç akınları veya pandemiler gibi durumlarda sınırların gerektiği gibi yönetilebilmesi önerilerinde bulunmuştur. Zira AB, bundan sonraki süreçte özellikle ekonomi alanında güçlü politikalar uygulayarak halkına karşı kaybettiği güveni tekrar kazandığı sürece Birliğin geleceğine dair olumlu senaryonun gerçekleşmesi mümkün olacaktır. Bu aşamada ulusalcı ve milliyetçi rüzgarların çok güçlü estiği akıllardan çıkarılmamalıdır. **■**

Bu salgından olumsuz etkilenen unsurların başında, Birliği ayakta tutan en önemli faktörlerden biri olan ekonomi gelmektedir. Çünkü salgın sonrası Avrupa ekonomisi için yapılan tahminler karamsar bir tablo sunmaktadır. İşletmelerin kapanması ve işsizliğin artması gibi sonuçlar doğuran salgının bu etkileriyle mücadele edebilme konusunda Avrupa ülkeleri bölünmüş durumdadır.